

I

Is het niet bizar dat één gebeurtenis, één moment, met chirurgische precisie je leven in tweeën kan snijden, verminken en voor altijd nu van toen kan scheiden?

Het was op zaterdag 16 december 2000 dat mijn leven voorgoed veranderde. Toen werd mijn gezin een maalstroom in gezogen die niemand van ons onder controle kreeg of ook maar wist te hanteren.

Toen is het allemaal begonnen.

*

Ik was meteen klaarwakker toen de telefoon rinkelde in het donkere huis. Ik hoorde Greta zachtjes naar de keuken lopen om op te nemen. Ze mompelde iets, kwam terug en schudde zachtjes aan mijn schouder.

‘Maria, het is Samir. Je moet komen.’

Ik schoof de klamme lakens opzij en liep op de tast door de onbekende kamer. Een vlaag koude lucht kwam door het slecht geïsoleerde raam van het zomerhuisje naar binnen, een herinnering aan dat het december was in een huis ver van het vasteland in de scherenkust – een huis dat eigenlijk alleen bewoonbaar was in de zomer.

Mijn hart begon sneller te kloppen toen ik zachtjes naar de keuken liep, mijn blote voeten op de vloer, die zich koud en vochtig onder mij uitstreekte. Een paar uur geleden hadden

we hier nog zitten lachen. Vertrouwelijkheden uitgewisseld, het voorbije jaar samengevat en geconstateerd hoe suf het was dat we een jaar geleden, in december 1999, bang waren dat de wereld – of in elk geval de computersystemen – zouden crashen tijdens de millenniumwisseling.

We hadden nieuwe films besproken – *Notting Hill* (Greta's favoriet, ze hield van happy ends) en *The Matrix* (Keanu Reeves was ongelofelijk knap, hoewel nog wat jongensachtig).

De restanten van het etentje stonden hoog opgestapeld op het aanrecht: vuile borden, wijnglazen, schalen met chips en olijven. Lege wijnflessen, halfvolle wijnflessen, omgevallen wijnflessen en garnalenschalen die al begonnen te stinken. Ergens tikte het in een elektrisch kacheltje, dat op max stond om de winterkou buiten te houden.

Ik pakte de telefoonhoorn die naast een halfvolle asbak lag.

‘Samir?’

Uiteraard dacht ik maar aan één ding: mijn zoon. Want ook al was Vincent meestal gezond, afgelopen herfst had hij longontsteking gehad en twee keer een antibioticakuur voorgeschreven gekregen om te herstellen. En toen ik hem de vorige avond achterliet, hoestte hij weer: kort, hees gekuch dat deed denken aan hondengeblaf en de kroep, die hij als klein kind zo vaak had gehad.

Eerlijk gezegd had ik ook best moeite om hem alleen bij Samir en Yasmin achter te laten. Vincent was nagenoeg zijn hele leven samen met mij geweest, we vormden een hechte en goed functionerende twee-eenheid en ik had nooit verwacht dat we daar iemand anders zouden toelaten.

Samir ademde zwaar door de telefoon. Er ontsnapte hem een snik, en nog een.

Ik wierp een blik op de keukenklok en werd toen pas echt bang. Wat er ook was gebeurd, dit was niet goed. Je belt niet om vier uur 's ochtends om even te overleggen, je belt omdat er iets faliekant mis is.

‘Je moet komen,’ zei hij in zijn gebroken Zweeds, waar ik van hield vanaf het moment dat hij voor het eerst iets tegen me zei. ‘Er heeft... Yasmin. Ze is...’

Nieuwe snikken.

Mijn eerste reactie was opluchting: het ging niet over Vincent, maar over Yasmin, Samirs dochter. Het volgende moment besepte ik beschaamd: stel dat er iets met haar was, en dan stond ik me hier opgelucht te voelen, alsof haar welzijn me niet raakte.

Voetstappen achter me, krakende vloerplanken. Greta’s aarzelende hand op mijn schouder.

‘Alles in orde, Maria?’

Ik schudde mijn hoofd, deed een paar passen bij haar vandaan.

‘Samir, wat is er gebeurd?’

‘Ze, ze...’

‘Doe rustig.’

Maar Samir kon niet rustig doen. Zijn gesnik zwol aan tot luid gehuil en toen klonk er een andere stem door de telefoon. Die was zwaar, onbekend, een beetje formeel, maar toch ook een beetje gestrest. De man vroeg of hij met Maria Foukara sprak. Toen ik bevestigend antwoordde, stelde hij zich voor als politieagent.

‘Het gaat om jullie dochter, Yasmin. We zijn vrezend dat ze heeft geprobeerd zich van het leven te beroven.’

*

En toen?

Ik weet dat ik met Greta praatte en dat er een paar andere meiden wakker waren geworden. Ik herinner me dat Johanna me hielp met aankleden, alsof ik een kind was: mijn kousen aandeed, de dikke trui over mijn hoofd trok, een kam door mijn haar haalde. Ze hadden blijkbaar ook het vaarschema gecheckt, om tot de conclusie te komen dat er pas over úren

een boot ging. En toen heeft iemand – waarschijnlijk Greta – rondgebeld onder eilandbewoners, want het volgende wat ik me herinner is dat zij, Johanna en ik door het dennenbos naar de haven liepen.

December is de donkerste maand van het jaar.

December betekende afwezigheid van echt daglicht met nachten zwarter dan pek. En daar, midden in het bos, ver van de bewoonde wereld, kon ik amper een hand voor ogen zien. De duisternis was zo compact dat je haar bijna vast kon pakken, een solide muur van niets die zich rondom ons oprichtte en een sprookjesachtig gevoel oproep. Het enige wat echt voelde was de strook bos en bosbessenstruiken in de lichtkegel voor ons. Greta had een grote zaklamp bij zich. Zo'n zwaar, onhandig ding waar je al een moeie arm van kreeg als je ernaar keek. Niemand zei iets, het enige wat ik hoorde waren onze voetstappen op de bevroren grond, mijn eigen ademhaling en de wind die door de boomtoppen ver boven ons joeg.

In de haven wachtte een man – ik ben zijn naam vergeten – in een boot om mij naar de haven van Stavsnäs te varen, waar mijn auto stond.

‘Weet je zeker dat je kunt rijden?’ vroeg Greta.

Ik knikte, ik had het minst gedronken van iedereen. Sinds ik Samir had leren kennen, was het alsof alcohol minder aantrekkelijk voor me was.

Ik omhelsde Greta en Johanna stevig, ging in de boot zitten en trok het zwemvest aan, dat oud en gescheurd was, maar in elk geval de ergste kou tegenhield.

Toen verlieten we het eiland.

*

Yasmin was niet mijn dochter, ze was mijn stiefdochter. Of zeg je tegenwoordig bonusdochter? Bonusdochter klinkt leuker natuurlijk, alsof je een extraatje had gekregen. Maar god

weet dat ze niet bepaald een bonus was. Er zat geen kwaad in Yasmin, maar ze was onverantwoordelijk, impulsief en grenzeloos naïef, en zorgde regelmatig voor allerlei problemen. Maar dat is nu eenmaal wat achttienjarigen doen, dus dat kun je haar eigenlijk niet kwalijk nemen.

Misschien is de enige persoon die altijd onvoorwaardelijk van een puber kan houden de vader of moeder. Misschien vereist het eigen vlees en bloed om alle nukken en grillen en wanorde door de vingers te zien.

En ik was niet Yasmins moeder.

Natuurlijk hield ik van haar, maar echt niet op dezelfde manier als van Vincent.

Mijn zoon Vincent was tien en voor hem ging ik door het vuur. Voor mij is dat de ultieme definitie van ouderschap, dat simpele maar toch zo fascinerende feit: dat je het belang van je kind vooropstelt, in alle situaties.

Vincents vader Brian en ik waren nog maar net samen, en toen ik zwanger bleek pakte hij zijn spullen in drie plastic tassen en een gitaarhoes en verdween sneller dan ik co-ouderschap kon zeggen. De vierentwintigjarige Ierse muzikant had totaal geen belangstelling om een gezinnetje te stichten met een dertigjarige leerkracht in een voorstad die hij amper kende.

Ik kon het hem niet kwalijk nemen, wie wilde er nu een kind met een vreemde?

Nou, ik dus. En het maakte me niet zoveel uit met wie. Brian kon me eerlijk gezegd weinig schelen, maar Vincent wilde ik wel. Of liever: op dat moment wilde ik gewoon een kind. Toen Vincent geboren werd en bleek dat mijn wensbaby bedeed was met niet slechts twee maar drie chromosomen op het eenentwintigste chromosoompaar, raakte ik er alleen maar meer van overtuigd dat het des te beter was dat Brian uit beeld was.

Het syndroom van Down.

Uiteraard was het een schok toen ik het te horen kreeg. Er was zoveel dat ik niet wist, al was ik tijdens mijn lerarenopleiding ook kinderen met down tegengekomen en dacht ik dat ik geen vooroordelen had en dat ik op de hoogte was van alle mogelijke soorten functiebeperkingen. Ik stelde me voor dat hij nooit zou kunnen praten, niet naar een gewone school zou kunnen. Ik zag voor me dat hij zijn volwassen leven in instellingen zou doorbrengen, dat hij nooit in staat zou zijn een baan of een partner te krijgen.

Maar óók: als dat kleine, warme buidelkje in mijn armen lag en ik naar hem keek, zijn handjes, zijn gerimpelde gezichtje monsterde en zijn blik ontmoette, dan wist ik dat hij perfect was. Hij was mijn kind, mijn perfecte kind, wat de artsen ook zeiden. Want die praatten veel – onafgebroken eigenlijk – over alle problemen die Vincent zou kunnen ondervinden.

Ik wou dat de artsen me ook gefeliciteerd hadden – al was het er maar eentje. Dat één iemand me had verteld hoe mooi en goed het kon zijn.

Maar dat voelde nu zo ver weg, ver weg en een beetje belachelijk bijna. Er waren tien jaar verstreken en natuurlijk waren er uitdagingen met Vincent: borstvoeding was een hel, in het begin in elk geval, en ik moest lang in het ziekenhuis blijven. Toen hij nog maar een paar maanden oud was, onderging hij een hartoperatie om het gaatje tussen de rechter en linker harthelft te repareren en hij begon later met lopen dan leeftijdsgenootjes. Hij kreeg al vroeg hulp met praten van een logopedist en ik leerde wat gebarentaal om de communicatie te vergemakkelijken. Maar toen kwamen de woorden, ze vloeiden, stróómden er als het ware uit. Een beetje moeilijk te verstaan in het begin – traag, slepend, onwennig als het ware in zijn kleine mond – maar later steeds duidelijker.

Hij leerde ook lezen en schrijven, het kostte hem alleen meer tijd. Hij zat met hulp van een assistent zelfs op een

gewone school. Hij had dromen, angsten en verwachtingen, maar hij was vooral een heel eigen persootje, niet iemand die je zomaar op één hoop kon gooien met alle anderen die toevallig ergens een extra chromosoom hadden.

Wat was Vincent voor iemand?

Hij hield van bakken en eten koken en hij was precies en ordelijk in de keuken. En niet alleen daar. Hij was de enige in het gezin met een natuurlijke neiging het huis op orde te houden. Samir en ik waren daar allebei niet echt goed in en Yasmin, tja, die liet als een tornado een spoor van rommel, kleren en make-up achter zich.

Vincent hield van dieren en droomde van een eigen hond. Droomde en zeurde, maar de herinnering aan zijn vorige huisdier, een hamster, en het trauma dat de dood van die ellendige knager opriep, maakte dat ik aarzelde. Dat en veel andere dingen natuurlijk, want wie ging er bijvoorbeeld overdag voor de hond zorgen? Samir en ik werkten allebei fulltime en Yasmin zat op school. Bovendien was ze totaal onbetrouwbaar wat dit soort dingen betreft.

Hij tekende graag en hij tekende goed, veel beter dan ik. Het resultaat waren kleurrijke tekeningen die ik aan de keukenmuur hing, waar al bijna geen plek meer was. Hij was koppig als een ezel en er enorm op gespitst dat alles eerlijk ging, en uitgerekend die eigenschap zorgde op school soms voor problemen. Als hij vond dat iemand onrechtvaardig of gemeen tegen hem deed, weigerde hij soms tegen die persoon te praten, en dat kon maanden duren. Maar hij sloot zich nooit volledig af – alsof zijn behoefte aan sociale contacten een constante was, en als hij iemand buitensloot met zijn zwijgen, dan compenseerde hij dat door des te meer met zijn andere vrienden te praten.

Ik hield mezelf voor dat zijn koppigheid hem later in het leven goed van pas kon komen. Koppigheid is vaak een pre, en voor Vincent, die vaak geconfronteerd werd met vooroordelen, dacht ik dat die eigenschap van onschatbare waarde

kon zijn. Want Vincent was nooit het probleem, maar hoe de buitenwereld naar hem keek. En als ik me al eens zorgen maakte over zijn toekomst, dan dacht ik juist daaraan: hoe andere mensen hem tegemoet zouden treden, mensen met toevallig een intact aantal chromosomen. Het klootjesvolk, mensen die naar hem keken en hem mongool noemden als ze dachten dat hij het niet hoorde. Of erger: als ze wisten dat hij het hoorde.

Vincent was ook bijzonder intuïtief. Het was alsof hij de gevoelens van mensen opsnooft – hij wist het als ze logen, voelde het als ze verdrietig waren en wist van tevoren wanneer ik boos zou worden. Ik weet niet hoe hij het deed, het was geen kwestie van redeneren. Ik beschouwde het meer als een vorm van muzikaliteit, dat hij mensen las zoals anderen noten lezen.

*

Om zes uur 's ochtends was ik thuis, op Kungsudd. Ons stulpje – een oude hovenierswoning van groengeverfd hout met ruitjesramen – lag in duister gehuld tussen de kale bomen. Een paar plakken sneeuw verlichtten de nacht. Het huis was donker, maar er brandde licht achter het keukenraam. Op de oprit stond Samirs oude roestbak en daarnaast een politiewagen, schuin ingeparkeerd alsof de bestuurder haast had en van de weg was geslipt.

Ik zette mijn auto een stukje verderop, pakte mijn weekentas en liep naar de deur.

Samir kwam me tegemoet in de hal. Hij stond in het donker, ik denk dat hij me had horen aankomen. Zijn ogen zwart, zijn gezicht verwrongen. Ik nam hem in mijn armen en toen hij zijn natte wang tegen de mijne liet rusten, merkte ik dat zijn lichaam schokte en dat hij naar zweet rook.

‘Het komt goed,’ fluisterde ik.

Hij antwoordde niet.

We liepen de keuken in.

Twee agenten in uniform zaten met een lege koffiemok voor zich aan de tafel. Ze stonden op toen ik binnenkwam, stelden zich voor en ik herkende de ene agent – een lange vrouw van in de vijftig die Gunilla heette. Ze was eerder die herfst op de school waar ik werk langsgekomen om het met de leerlingen over alcohol en drugs te hebben. Er waren aardig wat problemen met drugs in Kungsudd en politie en school hadden hun krachten gebundeld om het probleem aan te pakken.

We gingen aan tafel zitten en alles was vertrouwd en onbekend tegelijk, geruststellend en angstaanjagend. Hoe vaak hadden Samir en ik niet samen met de kinderen aan de oude keukentafel gezeten – honderden, duizenden keren?

Maar geen van die keren leek hierop.

‘Wat is er gebeurd?’ vroeg ik en ik keek Gunilla aan.

Samir zat in elkaar gezakt en met gebogen hoofd naast me. Hij peuterde aan een kerfje in het tafelblad. Trok er een splinter af en leek die te bestuderen. Ik zag zijn lichaam nog steeds licht schokken, alsof hij het koud had, hoewel het in de keuken warm en behaaglijk was.

‘Gisteravond laat heeft iemand met een hond iets gezien bij Kungsklippan,’ antwoordde Gunilla en ze vouwde haar handen voor zich op tafel.

Ze zag er ernstig uit. Haar gezicht was kalm, maar haar blik leek onwillig, alsof-ie niet bij mij wilde blijven hangen.

‘En?’

‘Ze heeft iets, of iemand, in zee zien vallen. Ze, de vrouw met de hond dus, vond het vreemd maar is naar huis gegaan. Ze kon het niet uit haar hoofd zetten, en is een paar uur later teruggegaan en naar de top van de klif gelopen. Daar trof ze een paar laarzen aan en in de ene laars zat een stuk papier. Ze haalde het eruit, las het, besepte dat het een afscheidsbrief was en belde de hulpdiensten.’

‘Kungsklippan ligt wel iets verderop,’ zei ik, alsof dat er

iets toe deed in dit verband. Eigenlijk was het helemaal niet zo ver, misschien vijf minuten als je snel liep.

Gunilla wierp vlug een blik op haar collega en vervolgde toen: ‘We hebben buurtonderzoek gedaan. En toen we praatten met...’

De vrouw maakte een gebaar richting Samir en ging verder.

‘Tja, jullie dochter was niet op haar kamer. En toen we haar werkgever belden, bleek dat ze gisteravond niet op haar werk was verschenen.’

Kippenvel kroop langs mijn ruggengraat omhoog toen ik besepte wat ze zei, wat ze éígenlijk zei, tussen de regels van het zakelijke relaas door. Tegelijk voelde ik een merkwaardige drang me van de hele situatie te distantiëren. Het is niet mijn dochter, wilde ik zeggen. Het is mijn stiefdochter. Wat er ook is gebeurd, het gaat niet over mijn kind. Mijn kind ligt boven te slapen, met hem is alles in orde.

Hij leeft.

Gunilla ging door.

‘Samir heeft bevestigd dat de laarzen van Yasmin zijn. We denken dat ze zich mogelijk van het leven heeft beroofd.’

Ik dacht aan Kungsklippan, een van de hoogste punten in Stockholm. Aan de donkere granietrotsen die steil naar beneden lopen, de Oostzee in, en aan alle keren dat ik Vincent gewaarschuwd heb daar niet alleen heen te gaan. Desondanks trof ik hem er een keer aan, op zijn hurken voor de afgrond met zijn blik gefixeerd op het water diep onder zich, als gehypnotiseerd door de goven die over de stenen naast de rotswand spoelden.

De andere agent mengde zich in het gesprek, ik nam aan dat ik hem aan de telefoon had gehad.

‘Leek Yasmin de laatste tijd neerslachtig?’

‘Zeg,’ antwoordde ik. ‘Waarom zitten we hier? Moeten we niet naar haar op zoek? Stel dat ze in het water ligt, dat is ijskoud, toch? Het is hartje winter. Moeten we niet iets dóén?’

Ik maakte aanstalten om op te staan en Gunilla legde snel haar hand op mijn arm.

‘We hebben meerdere eenheden ter plaatse,’ zei ze. ‘De brandweer is er ook. We doen al het mogelijke om haar te vinden.’

Ik liet me weer op de stoel zakken en begroef mijn gezicht in mijn handen. Probeerde mijn gedachten te ordenen en helder te denken.

‘Wás ze neerslachtig?’ herhaalde de man.

Ik ademde diep in, ging rechtop zitten en keek hem aan.

‘Ik weet het niet. Ze heeft...’

Ik zocht naar woorden.

‘Ze had zich teruggetrokken,’ vervolgde ik. ‘At slecht. Er was iets, maar neerslachtig? Ik weet het eigenlijk niet. Ik weet ook niet zeker of ze zoiets aan mij zou vertellen. We zijn niet zo close. Ik bedoel, we mogen elkaar graag, maar ze heeft meer met haar vader.’

‘Hebben jullie een recente foto van Yasmin?’ vroeg de man.

‘Ik denk het wel,’ antwoordde ik en ik stond op. Ik liep naar de woonkamer en pakte de stapel foto’s die ik apart had gelegd om in het album te plakken. Mijn handen trilden toen ik ze doorkeek en de meest recente foto van Yasmin ertussenuit pakte. Hij was gemaakt door de schoolfotograaf, ze glimlachte in de lens voor de gevlamde, grijze achtergrond waar portretfotografen zo dol op zijn. Haar lange haar zat in een knot, zware make-up. In haar oren de gouden oorbelletjes in de vorm van een dolfijn die ze van haar moeder had gekregen.

Ik liep terug naar de keuken met de foto in mijn hand.

‘Alsjeblieft,’ zei ik en ik gaf hem aan de agent.

Samir keek op. Toen hij de foto zag, begon hij te huilen. Zijn schouders schokten op het ritme van zijn snikken.

Even later hoorde ik voetstappen in de hal, de deur ging wagenwijd open en Vincent keek de keuken in. Zijn rossige haar zat tegen een slaap geplakt, angstige ogen.

‘Mama?’

Ik stond op en liep naar hem toe. ‘Er is niks aan de hand, schat. Kom, dan gaan we naar je kamer.’

Ik draaide me om. ‘Geef me tien minuten.’

Ik pakte Vincents hand en trok hem mee naar de trap.

‘Waarom is de politie er?’ vroeg hij. ‘Waarom is de politie er als het nacht is, mama?’

‘Het is ochtend,’ zei ik, alsof dat iets zou verklaren.

‘Maar waaróm is de politie er?’

‘Ze denken dat er misschien iets met Yasmin is.’

We gingen Vincents kamer in. Het was er opgeruimd, net als altijd. Speelgoed in rijen op de grond, schetsboeken op een stapel en zijn krijtjes in hun dozen op zijn bureau. Zijn kleren, netjes opgevouwen, op de stoel. Zijn bedlampje brandde, het had diertjes op de kap die ronddraaiden als je het aanknipte.

In het raam hing een eenzame kerstster, de enige kerstversiering die we tot dusver hadden weten op te hangen. Maar de cadeautjes waren gekocht en de kerstboom was besteld bij het tuincentrum bij het voetbalveld.

‘Heeft iemand gemeen gedaan tegen Yasmin?’ vroeg Vincent en hij sperde zijn ogen open.

Ik streek een paar plukjes haar van zijn bezwete voorhoofd en schudde mijn hoofd.

‘Dat denk ik niet,’ zei ik. ‘Ga maar slapen, we hebben het er later nog wel over.’

‘Maar áls iemand gemeen heeft gedaan tegen Yasmin, dan is ze misschien verdrietig.’

‘Dan zullen we haar troosten.’

Ik zag aan zijn blik dat hij me niet geloofde, maar hij leek zich bij het antwoord neer te leggen, want hij knipperde met zijn ogen, geeuwde en ging op zijn zij liggen.

Ik knipte het licht uit en streek nogmaals over zijn haar. Kuste hem op zijn wang en snoof de geur van mijn wenskind op.

‘Slaap lekker,’ fluisterde ik en zachtjes liep ik de kamer uit.

In de keuken ging ik op de stoel naast Samir zitten. Hij peuterde nog steeds aan het kerfje in het tafelblad, het leek groter geworden.

‘Wat stond er in de afscheidsbrief?’ vroeg ik terwijl ik mijn best deed om mijn stem vast te laten klinken.

De agent pakte een doorschijnend plastic mapje en schoof het over de tafel naar me toe. Ik herkende meteen het ronde, licht achterover hellende handschrift. Boog naar voren om het beter te kunnen zien en las: *Sorry, ik kan niet meer. Ik hou van jullie. Y.*

Er gloorde een nieuwe dag in Kungsudd. Figuurlijk dan, want er was geen sprake van enig ochtendgloren. Alles lag diep in decemberduister gehuld en een vlagerige wind zwiepte de takken van de kersenboom tegen het raam.

Ik keek op de klok: tien uur.

Samir, die zodra de politieagenten vertrokken waren op zoek was gegaan naar Yasmin, lag nu naast me in bed. Ik maakte hem niet wakker, gunde hem alle slaap die hij kon krijgen. Ik stond zachtjes op, liep naar Yasmins kamer, zette de deur op een kier en deed het licht aan.

Haar bed was leeg en de kamer zag er zoals altijd uit alsof er een bom was ontploft – kleren in verkreukelde hoopjes op de grond. Make-up, colablikjes, krultangen en lege hamburgerdozen op haar bureautje. Een berg tijdschriften in een hoek, uitgewaaierd over de vloer, en in het raamkozijn een eenzame sportschoen naast een stervende plant en een half opgegeten boterham.

Alles was dus zoals gebruikelijk, alleen Yasmin ontbrak.

Ik keek naar de zwart-witfoto aan de muur van Yasmin met haar zusje Sylvie en hun moeder Anna.

Ze leek nogal op mij, Samirs eerste vrouw. Donkerblond haar tot op de schouders, Scandinavisch-lichte ogen en een wat afwachtende glimlach, alsof ze een geheim met zich meedroeg. Mogelijk was ik iets gevulder, maar ik was dan ook wat ouder dan zij toen de foto werd genomen.

Anna was een Zweedse au pair die in Frankrijk was blijven hangen. Begin jaren tachtig trouwde ze met Samir en samen kregen ze Yasmin en Sylvie. Maar toen Yasmin veertien was raakten zij, haar zus en moeder betrokken bij een auto-ongeluk op de snelweg, vlak ten noorden van Parijs. Het was koud en glad die dag. Het ijs onder een viaduct dat een groot deel van de rijbaan bedekte was amper zichtbaar en het lukte Anna niet de auto uit de slip te sturen. Hun auto belandde op de andere rijbaan, voor een vrachtwagen.

Anna en Sylvie waren op slag dood, maar Yasmin bleef zo goed als ongedeerd, wat een wonder was.

Zo noemde Samir haar dan ook altijd: mijn kleine wonder.

Over Anna had hij het zelden, maar als hij over haar sprak werden zijn ogen vochtig en was zijn stem onvast.

‘Weet je, ze was zo mooi dat, thuis in Parijs, de mensen bleven staan als ze haar zagen op straat. Maar ze maakte er nooit misbruik van. Tegen iedereen, ze was altijd even vriendelijk.’

En ja, het stak als hij zo praatte, al wist ik dat het onlogisch en ongepast was om jaloers te zijn op een overleden vrouw.

Ik bekeek de lachende vrouw en de twee meisjes op de foto – nu was alleen Yasmin er nog.

Alhoewel?

Ik voelde een golf van onbehagen en iets van misselijkheid opkomen waarvan ik niet precies wist waar die vandaan kwamen. Was het Yasmins verdwijning, de wijn van gisteravond of dat ik amper een oog had dichtgedaan?

Ik ging terug naar bed, nestelde me in de warmte van het donzen dekbed en luisterde naar Samirs ademhaling. Toen ik die niet meer hoorde, raakte ik meteen gestrest en knipte het bedlampje aan. Hij kneep instinctief zijn ogen dicht. Ik knipte het lampje snel weer uit en voelde me belachelijk: er was geen reden om te denken dat hij uit pure wanhoop was gestopt met ademen. Toch was het overheersende gevoel opluchting.

Hij leefde, hij ademde.
Lieve Samir.
Arme, lieve Samir.

*

Ik had Samir twee jaar eerder op een feest leren kennen. Een feest bij Greta, dezelfde Greta bij wie het etentje op Sandhamn was. En nu ik erover nadacht waren sommigen van hen er toen ook bij. We waren een groep meiden, of vrouwen, die sinds de middelbare met elkaar omgingen en van wie de meesten op Kungsudd waren blijven hangen.

Greta was vastbesloten me aan een kennis van haar te koppelen, een accountant. Toen ze dat zei – accountant – had ik al mijn twijfels. Het klonk zo gruwelijk saai. En dat was hij ook, aardig maar saai en helaas ook nogal verrukt van mij – ik was dus vooral bezig hem te ontlopen daar in die rokerige, lawaaiige woning. Tot het muzikale onthaal binnenkwam met een gitaar in zijn hand, plaatsnam op een stoel in de woonkamer en begon te spelen en te zingen in het Frans.

‘Samir,’ fluisterde Greta in mijn oor. ‘Een vriend van mijn neef. Arts, geweldige zanger ook, vind je niet?’

‘Betaal je hem om op te treden?’

Ze lachte.

‘Denk je dat het geld me op de rug groeit? Hij is hier als gast, maar hij wilde graag spelen.’

Ze aarzelde, en vervolgde toen: ‘Maar van hem blijf je af, die wil ik.’

Ik glimlachte naar haar. Na haar scheiding had ze beweerd nooit meer iets met mannen te maken willen hebben. Maar nu was ze dus van gedachten veranderd. Ik keek naar de man op de stoel, naar het licht krullende haar in een paardenstaart, de honingkleurige huid en de vingers die de gitaarsnaren streelden.

Ik heb altijd een zwak voor mannen gehad die muziek maakten – dat was waarschijnlijk ook de reden dat ik voor Brian, de vader van Vincent, was gevallen. Soms vraag ik me af of ik op hem of op zijn muziek verliefd ben geworden. Misschien was dat hetzelfde. Maar Brian was een broekie, een jonge man die bezig was volwassen te worden en die totaal geen zin had zich te binden.

Samir was een heel ander verhaal.

Hij was een man, ouder dan ik, dat zag je al van verre – licht ingevallen wangen, dun haar dat grijs werd bij zijn slapen, knokige knokkels onder de dunne huid.

In de pauze liep ik met een glas wijn naar hem toe. We proostten en hij stelde zich voor als Samir Foukara. Hij sprak goed Zweeds, met een sterk maar charmant Frans accent, en hij vroeg honderduit. Wat voor werk ik deed, wat mijn lievelingseten was, of ik op mijn buik of rug sliep en vond ik ook niet dat Zweden in de winter op z'n mooist was, als de zon onder de horizon rustte en het gras en de bomen sliepen onder de sneeuw? Ja, zo zei hij het – dat het gras en de bomen slíépen onder de sneeuw. Dat was onweerstaanbaar, uiteraard, en ik denk dat hij zich daarvan bewust was. Ik denk dat hij precies wist welk effect zijn liedjes, het Franse accent en de poëtische observaties op mij hadden. Toen hij hoorde dat ik een beetje Frans sprak, gooide hij er wat Franse woordjes tussendoor: ‘Weet je, *au debut*, ik vond Zweden dodelijk saai. De mensen, ze waren zo moeilijk om, *tu sais*, mee in contact te komen. Later, ik besepte dat *tout le monde* gewoon blau was.’

Ik lachte om hem en met hem. Ik dronk wijn en nam nog een glas.

‘Kom,’ zei hij. ‘We smeren ’m. We gaan Zweeds zwemmen.’

Het was vroeg in de herfst en Greta's woning, in het enige flatgebouw met huurappartementen op heel Kungsudd, lag direct aan het water.

‘Serieus?’

Hij pakte mijn hand en zonder een antwoord af te wachten trok hij me mee de kamer door. Laveerde imponerend doelgericht tussen mijn aangeschoten vrienden door richting deur. Toen we in de hal kwamen, draaide hij zich naar me toe.

‘Hebben we schoenen nodig, nee?’

Ik lachte weer, ik was ten slotte docent Zweeds en zijn formulering, die zowel een bewering als een vraag was, klonk zo grappig.

Toen glipten we de nacht in. Topsy, blootsvoets en schaamteloos zwommen we op z’n Zweeds – wat naaktzwemmen bleek te betekenen – vanaf de rotsen bij Greta’s flat. En Greta’s woorden ‘maar van hem blijf je af, die wil ik’ waren allang vergeten.

Op dat moment was de slag verloren, of gewonnen, afhankelijk van hoe je het bekeek. Ik werd smoorverliefd op die prachtige Fransman die niet alleen muzikant was maar ook vader van een zestienjarige (Yasmin) en arts en kankeronderzoeker aan het Karolinska Instituut. Bovendien was hij een man die strijd had geleverd, die zijn vaderland had verlaten om opnieuw te beginnen na de tragische dood van zijn vrouw en jongste dochter op een gladde snelweg net buiten Parijs.

Soms dacht ik dat hij de situatie misschien op dezelfde manier onderging. Hij was getrouwd met een Zweedse, was ooit gevallen voor en had zich verloren in het Scandinavische – het bloedeloze, blonde en bleue. Misschien herkende hij dat in mij zoals ik de muziek en wat ik exotisch vond in hem herkende? Misschien is dat wat liefde is – we houden niet alleen van een persoon maar ook van wat die in ons oproept: herinneringen aan andere liefdes, een vaag maar veilig gevoel van iets vertrouwds, al heb je elkaar nooit eerder ontmoet.

Misschien zien we een mens ook niet zoals die in wezen is, want liefde maakt echt blind én verblindt, dat is namelijk noodzakelijk. Waarom zouden we anders ons leven over-

hoophalen om opnieuw te beginnen met iemand anders? Waarom zouden we gaan samenwonen, aan ingesleten routines tornen en compromissen sluiten over alles wat belangrijk is?

Liefde wil verandering, en verandering doet pijn.

Die avond bevestigden we onze nieuwe liefde op mijn oude bank. Op de vloer van de badkamer. En de volgende ochtend in bed, precies op het moment dat de dageraad het duister op de vlucht dreef.

Vincent, die bij mijn moeder in haar seniorenflat in Nacka logeerde, zou pas de volgende middag thuiskomen. Toen ik Samir vertelde dat ik een zoon van acht met het syndroom van Down had, glimlachte hij.

‘Hij is vrolijk, *n’est ce pas?* Dat zijn kinderen die down zijn meestal.’

Ik corrigeerde hem niet, beschouwde het als een taalfout. Je bént niet het syndroom van Down, je hébt het. Je bent nooit je diagnose, je bent een individu met allerlei mogelijke eigenschappen, positieve en negatieve. Bovendien is het een veelvoorkomend vooroordeel, vaak met veel welwillendheid verkondigd, dat alle mensen met down van die levenslustige, vrolijke fransen zijn. Vincent was overigens meestal vrolijk, en inderdaad een onuitputtelijke bron van vreugde. Maar hij kon ook als geen ander mijn geduld op de proef stellen.

Na die avond was het Samir en ik. Het was zo ongecompliceerd, we hoefden nergens over in discussie. We dachten hetzelfde over de meeste dingen: kinderopvoeding (vrijheid met verantwoordelijkheid), politiek (ergens in het midden, maar eerder links dan rechts) en muziek (die was vroeger beter). We zagen elkaar zo vaak mogelijk, en al na een paar weken ontmoette hij Vincent. Het verliep boven verwachting: ik kookte terwijl zij tekenden en speelden. Samir was een leeuw en Vincent een antiloop, Samir was het paard en Vincent de ruiter. Vincent was het eenogige monster en Samir de

jongen die eenzaam in het donker door het bos liep. Onder de keukentafel zat kennelijk een grot. Als je plaids over de tafel hing, werd het daar veel griezeliger, en als je een lamp meenam kon die dienen als kampvuur.

Na afloop kon ik een uur opruimen, maar dat deed er niet toe. Mijn zoon leek te houden van de man van wie ik hield en vice versa.

Maar niet alles was even makkelijk, dat is het denk ik nooit. Alleen in films en boeken lopen twee mensen met een verleden elkaar tegen het lijf en leven nog lang en gelukkig zonder dat de zogeheten realiteit zich opdringt.

En die realiteit heeft vele gezichten.

Neem mijn moeder bijvoorbeeld. Ze koesterde een diep wantrouwen tegen mijn Arabier, zoals ze hem noemde. Het hielp niet dat ik bleef herhalen dat hij Fransman was, en geen Arabier. Dat hij geboren en getogen was in Parijs, dat hij met een Zweedse getrouwd was geweest en de taal al sprak voordat hij hierheen kwam. Voor haar was en bleef hij een Arabier, door zijn naam, donkere huid, drukke gebaren. Zoiets veranderde niet omdat je in een Europees land had gewoond – en ook niet omdat je daar toevallig was geboren.

Dat zat in je blóéd.

Waarom moest ik nou altijd verliefd worden op een buitenlander? En wat zou papa wel niet hebben gezegd als hij nog had geleefd?

Ik zei niet tegen haar dat het papa geen zak zou kunnen schelen dat Brian en Samir buitenlanders waren. Het had hem niets uitgemaakt, want hij was totaal niet geïnteresseerd in andere mensen, ongeacht waar ze vandaan kwamen. Het enige wat hem interesseerde waren zijn planten en honden. Alles wat geen haren of blaadjes had – inclusief mama en ik – boeide hem voor geen meter.

Dat Samir arts was, was op zich een verzachtende omstandigheid voor mijn moeder, dan was hij de maatschappij tenminste niet tot last, zoals al die andere immigranten die zich

verdrongen in de wachtkamer van het gezondheidscentrum als zij een afspraak met de huisarts had voor haar artrose. Maar zelfs het feit dat Samir werkte aan het uitroeien van kanker woog niet op tegen het feit dat hij als moslim geboren was, ook al zette hij nooit een voet in een moskee, ook al zei hij geen gebeden en ook al verorberde hij met graagte mijn varkenskarbonaadjes. Mijn moeder had namelijk *In een sluier gevangen* gelezen en was ervan overtuigd dat Samir zomaar spontaan kon radicaliseren met alle vreselijke gevolgen van dien.

Ik nam mijn moeders reactie rustig op, liet haar praten over haar zorgen en ging er niet tegenin. Zo werkt dat als je gelukkig bent – kleine problemen kruipen niet onder je huid. Je loopt over van tolerantie en geduld.

Ja, alles was ongecompliceerd. Het was enkel vreugde en genot en plezier en grootmoedige toegeeflijkheid.

Alles was *bunky dory*, tot Yasmin in beeld kwam.

*

Samir lag naast me te woelen, knipte het licht aan en zuchtte diep.

Het licht was fel, ik knipperde een paar keer met mijn ogen en legde mijn hand op zijn schouder. Keek in zijn vermoeide gezicht.

‘Hoe is het?’

‘Gaat wel. Ik heb gezocht. Ik ben gelopen langs het water, tot aan de brug en weer terug.’

‘Weet je of ze iets hebben gevonden?’

Hij sloot zijn ogen.

‘Nee. Nu vanochtend, ze zouden bellen. En ik heb een nummer gekregen.’

Hij draaide zich van me af, tastte naar iets op het nachtkastje en pakte een stuk krant waar slordig een nummer op gekrabbeld stond.

‘Sorry,’ zei hij en hij kwam overeind. ‘Nu ik moet bellen. En daarna, ik moet weer gaan zoeken.’

Zijn voetstappen verdwenen de hal in, de trap af.

Ik stond ook op en rilde. We wonen in een oud huis, laatnegentiende-eeuws. Het was mooi, de gevel was rijkelijk gedecoreerd met daklijsten en kozijnen met houtsnijwerk. In de kamers zat lambrisering met daarboven schrootjes. Alles was een beetje schots en scheef, zoals gebruikelijk bij huizen van honderd jaar oud, maar het was er vooral verdomde koud. En ’s winters sliepen we allemaal in een dikke pyjama met sokken aan.

Ik wikkelde mijn oude ochtendjas strak om me heen en liep Samir achterna.

Vincent stond met zijn gameboy in de deuropening. Hij was gek op dat spel, kon het uren volhouden en werd razend als je hem vroeg ermee te stoppen.

‘Hoi lieverd,’ zei ik. ‘Heb je lekker geslapen?’

‘Waar is Yasmin?’

Ik liep naar hem toe, gaf hem een knuffel en streek over zijn rode haar.

‘Dat weten we nog niet. Zullen we een hapje gaan eten?’

‘Ik wil dat Yasmin thuiskomt,’ zei hij en hij trok aan zijn pyjamabroek met Supermanprint.

‘Dat wil ik ook.’

‘Heeft Yasmin zich pijn gedaan?’

‘Ik weet het niet.’

We gingen naar beneden, naar de keuken. In de woonkamer hoorde ik Samir prevelend een gesprek voeren. Vincent wilde naar hem toe, maar ik pakte zijn hand en zei dat we eerst ontbijt gingen maken.

‘Samir heeft vast reuzehonger,’ zei ik. ‘En Yasmin ook als ze thuiskomt.’

Met trillende handen mat ik schepjes koffie af en opende de broodtrommel. Ik merkte dat routines iets troostends

hadden, concrete handelingen waar je de situatie aan kon ophangen: het brood dat gesneden moest worden, de tafel die gedekt moest worden.

Net toen ik de boter en de kaas op tafel zette, ging de bel.

Ik liep naar de hal, maar Samir was sneller – hij schoot langs me heen en had al opengedaan voordat ik de keuken uit was.

Er stonden een man en een vrouw voor de deur die ik niet kende. De man, zo te zien van Samirs leeftijd, was opvallend knap. Hij droeg een donsjack, jeans en een pet. Hij zette zijn pet af, streek zijn grijzende haar uit zijn gezicht en stelde zich voor als Gunnar Wijk, rechercheur. De vrouw, ook in burger, was ouder, een jaar of zestig misschien. Ze had kort, staalgrijs haar en een rond gezicht met zachte trekken. Ze gaf me een hand, zei dat ze Ann-Britt Svensson heette en Gunnars collega was.

‘We willen jullie spreken over de verdwijning van jullie dochter,’ zei Ann-Britt. Ze knikte naar Samir en trok haar groene loden jas uit.

‘Natuurlijk,’ zei ik. ‘We kunnen in de keuken gaan zitten, we wilden net gaan ontbijten.’

Ann-Britt glimlachte naar Vincent, die snel zijn gezicht in mijn ochtendjas begroef.

Gunnar keek gegeneerd. Hij schraapte zijn keel en draaide zijn pet rond in zijn handen. ‘We moeten jullie apart spreken,’ verduidelijkte hij.